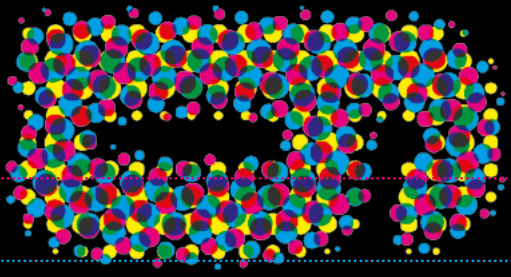

Programma april | mei | 2017

studiumgenerale studiumgenerale studiumgenerale

Universiteit Leiden

Bureau
Studium Generale Universiteit Leiden
Postbus 9500, 2300 RA Leiden
071 527 7295/7296/7283/1964
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl
studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl

Medewerkers
Tilman Grünewald
t.a.grunewald@sea.leidenuniv.nl
Yvonne Leunissen
y.leunissen@sea.leidenuniv.nl
Norbert Peeters
n.g.j.peeters@sea.leidenuniv.nl
Pink Meltzer / secretariaat
studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl

Toegang
Tenzij anders staat aangegeven, zijn de activiteiten van Studium Generale Universiteit Leiden gratis toegankelijk en hoeft u zich hier niet voor aan te melden.

Commissie
De Commissie Studium Generale vormt de denktank van Studium Generale en wordt voorgezeten door Rector Magnificus en Voorzitter College van Bestuur prof.mr. Carel Stolker. Een lijst van alle commissieleden vindt u op de website van Studium Generale.

Op de hoogte blijven
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl
www.facebook.com/studium.generale.universiteit.leiden
www.twitter.com/sgleiden

Studium Generale organiseert brede, academische activiteiten, zoals lezingen, symposia, filmvertoningen en debatten. Het programma van Studium Generale is bedoeld voor studenten, medewerkers en alle andere geïnteresseerden. Studium Generale wil een grotere belangstelling voor de wetenschappen wekken, meer inzicht geven in de samenhang tussen verschillende wetenschappen, bijdragen aan de culturele en maatschappelijke ontplooiing en een beter begrip laten ontstaan van de relatie tussen wetenschap en samenleving.

Voorwoord

‘The Times They Are a-Changin’’ zong Nobelprijswinnaar Bob Dylan in 1964. Die veranderingen blijven doorgaan in héél verschillende gedaanten. Sommige groot, sommige zelfs groots of grotesk. Wat je er van vindt hangt vaak van je persoonlijke mening af.

Als team van Studium Generale verblijden we onze bezoekers graag met actuele zaken. Dat is al zo sinds onze oprichting. In 1964, zo is te lezen in het betreffende jaarverslag, waren die zaken (in willekeurige volgorde): ‘De Amerikaanse presidentsverkiezingen’, ‘Bestaat Sinterklaas of niet?’ en ‘Zes revoluties’.

En dan is het nu 2017. Met een fris aanbod van lezingen, filmavonden, cabaret en discussies. Over 100 jaar geleden, toen De Stijl in Leiden werd opgericht – het vervolg van onze in samenwerking met Museum De Lakenhal en Gemeentemuseum Den Haag tot stand gekomen serie. Over Slavernij. Over Nederlandse wetenschap in Azië, samen met Museum Boerhaave. Over mondiale uitdagingen (in samenwerking met het Leiden University College), waarbij we ons dit kwartaal over milieuvraagstukken buigen. En over de universiteit: rector magnificus Carel Stolker gaat in gesprek met VVD-kamerlid Pieter Duisenberg over zelfcensuur in de wetenschap.

‘Oud’ is misschien wel het ‘nieuwe nieuw’. Stilstaande tijdsbeelden blijken en/of blijven door (te) bestaan. Al zijn er wijzigingen die je nooit tegenhoudt: we wensen onze oude collega Anne heel veel liefs met de nieuwe baan vlakbij haar huis. En feliciteren Nieuwe Norbert hartelijk met zijn intrigerende nieuwe werkkring. Bij ons!

Oftewel: What’s New? That’s Old! Misschien moet onze Pink daar maar eens een liedje over schrijven.

Vrolijke groeten en tot ziens,
Pink Meltzer
Tilman Grünewald
Yvonne Leunissen
Norbert Peeters

Inhoud

6 **Slavery** 8
History and Political Philosophy 8
8
9
9
10
11

12 **Nederlandse wetenschap in Azië** 14
14
14
15
16

17 **100 jaar De Stijl** 19
Een eeuw vol invloed op kunst, vormgeving en architectuur 22
23
23
24

26 **Global Challenges** 28
28

29 **Wat bezielt de universiteit?** 31
31

32 **Hutspot SG** 34

The Netherlands and Its Slavery Past	**MON | 03 | 04**
Liberalism's Dirty Secret *Property, Slavery and Freedom*	**MON | 10 | 04**
'The spirit of insubordination rules'	**MON | 24 | 04**
The Others *Gypsy and Muslim Slaves in Early Modern Europe*	**MON | 01 | 05**
The Characteristic Story of the Free Non-White Family Vlier NA DE PAUZE:	**MON | 08 | 05**
Indian Ocean Slavery, 1700 – 1850	
Beacons of Freedom *Runaway Slaves in North America*	**MON | 15 | 05**

De blinde ziener van Ambon *Georg Everard Rumphius*	**DI | 04 | 04**
Venus in Batavia en Réunion	**DI | 11 | 04**
Stringgalvanometer van W.F. Einthoven	**DI | 18 | 04**
De electrocardiogrammachine als radiotelegraaf	
De Bosscha sterrenwacht *Astronomie in Nederlands-Indië*	**DI | 02 | 05**
De elektrometer van Jacob Clay *Een verhaal over een onvolmaakte ontdekking*	**DI | 09 | 05**

Theo van Doesburg in Straatsburg	**WO | 05 | 04**
Of: hoe het avant-gardisme in de 'Sauerkrautkultur' terechtkwam	
Nieuwe architectuur in nieuwe tijden (dubbellezing)	**WO | 12 | 04**
De architectuur en interieurs van De Stijl	**WO | 19 | 04**
Peggy & Nelly (lezing en filmvertoning)	**WO | 10 | 05**
Terug naar Nagele (filmvertoning met inleiding)	**WO | 17 | 05**

The Paris Agreement's Two-Degree Limit on Global Warming	**WED | 05 | 04**
Water resources/environmental change (details to be announced)	**WED | 03 | 05**

Zelfcensuur in de wetenschap? (gesprek)	**WO | 19 | 04**
Academische vrijheid (gesprek)	**DI | 09 | 05**

Een kleine geschiedenis van bijna alles (cabaret)	**WO | 19 | 04**

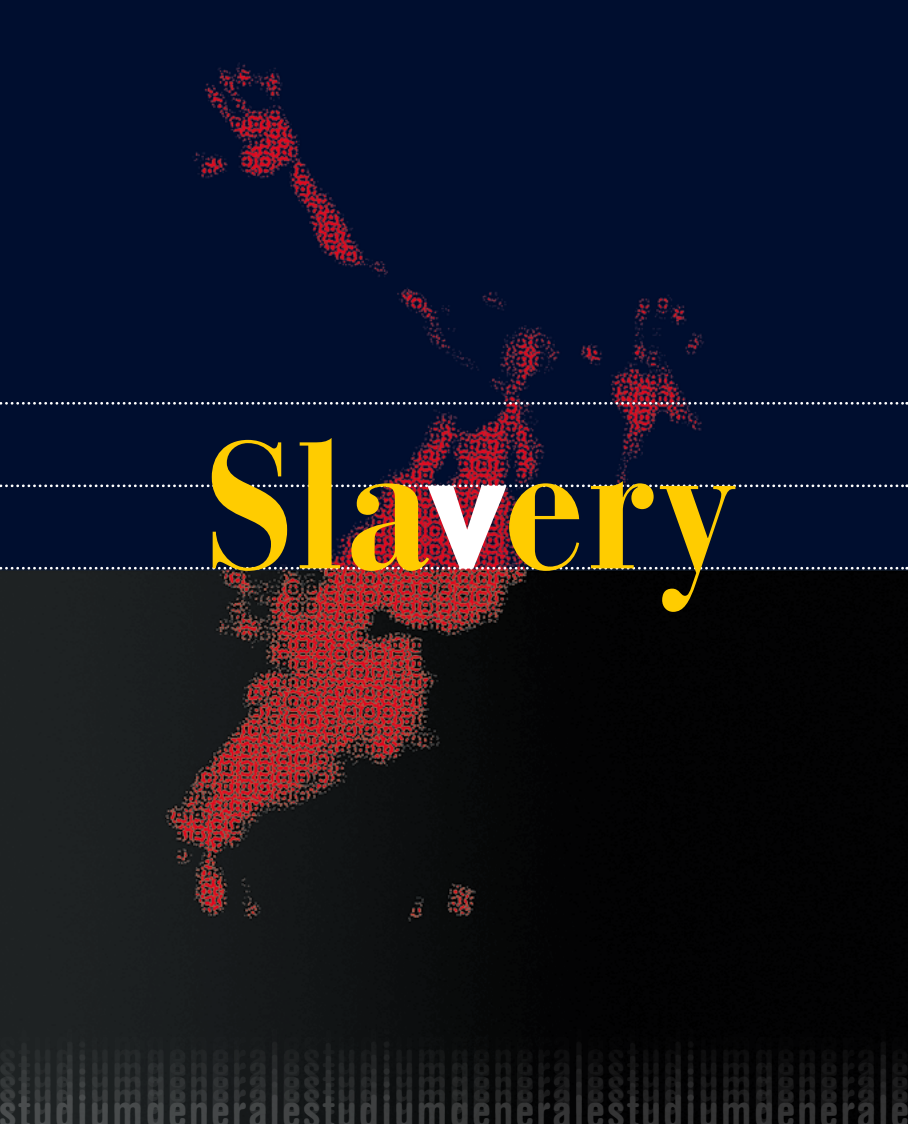
Slavery

Human beings held captive, coerced into exploitative power relationships and forced to labor against their will: slavery has existed in innumerable societies. This series explores some facets of the global history of slavery as well as of the philosophical thinking underpinning, or rejecting, slavery as an institution.

History and political philosophy

Lectures on Monday nights
3, 10, and 24 April
1, 8 and 15 May
7:30 pm to 9:00 pm
(8 May: 7:30 pm – 9:45 pm)
Room 011
Lipsius Building
Cleveringaplaats 1
Leiden

Further information:
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

This series was organised in co-operation with the Leiden Slavery Studies Association.

MON | 03 | 04

The Netherlands and Its Slavery Past

Dr Karwan Fatah-Black, University Lecturer, Institute for History, Leiden University

The history of slavery has increasingly come into the spotlight in the Netherlands. Although the debate over its legacy can be traced back to the seventeenth century, the most recent wave of exhibitions, documentaries and public debates started around 2012. This lecture will introduce the audience to the basic facts of Dutch involvement in slavery and the slave trade and dispel some of the myths that circulate in the public debate.

MON | 10 | 04

Liberalism's Dirty Secret

Property, Slavery and Freedom

Glen Newey, Professor of Political Philosophy and Ethics, Institute for Philosophy, Leiden University

Liberalism is conventionally taken to be an ideology of freedom. This lecture will survey some key texts in the history of modern liberalism, arguing that liberalism's origins are more ambiguous than this conventional picture suggests. Some key liberal thinkers such as John Locke and Hugo Grotius, influenced by classical writers who took slavery for granted, were ready and willing to justify slavery. These writers also influenced American revolutionary thought (not least in the writing of the US Constitution), where an understanding of liberty as property-ownership led to a defence of slavery as promoting liberty.

MON | 24 | 04

'The spirit of insubordination rules'

Slavery, Abolition and Free People of Colour in the Dutch Bovenwindse Islands of St.Eustatius, Saba and St. Maarten

Dr Jessica Vance Roitman, researcher, Royal Netherlands Institute of Southeast Asian and Caribbean Studies (KITLV)

In 1848 the enslaved people of St. Maarten instilled such fear of rebellion in colonial officials and planters that

they unofficially abolished slavery on the island – 15 years before official emancipation in the Dutch territories. That the Haitian Revolution should be remembered and the enslaved people of St. Maarten should be relegated to the obscure footnotes of history isn't surprising given the relative size and importance of the two islands, the differing levels of violence and the fact that Suriname and Curaçao dominate discussions of slavery in the Dutch Caribbean. Yet the Bovenwindse islands were tightly integrated into trans-imperial networks of slavery, marronage, abolition and emancipation. This talk will re-centre the discussion to include these three oft-forgotten islands.

MON | 01 | 05

The Others

Gypsy and Muslim Slaves in Early Modern Europe

Dr Felicia Roşu, University Lecturer, Institute for History, Leiden University

Slavery was present in Europe on a larger scale than previously assumed by scholars. In the seventeenth century tens of thousands of Muslims were held for ransom and forced labour in Italy, Malta, France and Spain. In the Romanian principalities of Wallachia and Moldavia Gypsy slaves represented 7% of the population until slavery was officially abolished in mid-nineteenth century. It is hardly a coincidence that the main targets of enslavement in medieval, early modern and modern Europe are still heavily discriminated against today. This lecture will bring to light some little-known aspects of European slavery and offer food for thought on current attitudes toward the subject.

MON | 08 | 05

The Characteristic Story of the Free Non-White Family Vlier

The Formation of a Free Non-White Elite in Paramaribo, 1800 – 1863

Dr. Ellen Neslo LLM, Utrecht University

Manumission in Suriname existed from the time slavery started (± 1650) and it was mainly an urban phenomenon. The freed slaves, also called the manumit-

ted, and their descendants made up the group of free non-white people. This group grew quickly and at the start of the nineteenth century it became the largest segment of Paramaribo's population.

By the time slavery was abolished, in 1863, some 65 per cent of the city's non-white population was already free.

The diversity of occupations practiced by this group demonstrated the important role this segment of the population played in Paramaribo already during the period of slavery. In the social sphere they were also actively supporting the very poorest.

This lecture will bring to light how the free non-whites eroded the slavery system from within.

AFTER THE BREAK:

Indian Ocean Slavery, 1700 - 1850

Local Experiences in Global Perspective

Dr Alicia Schrikker, University Lecturer, Institute for History, Leiden University

This lecture focuses on slavery in the Indian Ocean, in particular in the regions of Sri Lanka and the Indonesian Archipelago. It looks at local practices of bondage and slavery and raises the question how the intensification of long distance trade (European, Chinese, Arabian) and colonialism influenced patterns of slavery in the region and vice versa. The literature often focuses on

the question of numbers and geography: how many people were traded by whom and whereto. But is it possible to come to a closer understanding of what it meant to be a slave? Examples from eighteenth-century Jaffna (Sri Lanka) and nineteenth-century Manado (North Sulawesi) are used to show the possibilities and constraints in analysing the local experiences of the enslaved in this early globalizing world.

MON | 15 | 05

Beacons of Freedom

Runaway Slaves in North America, 1775-1860

Dr Damian Pargas, University Lecturer, Institute for History, Leiden University

The geography of slavery and freedom in North America was completely transformed in the late eighteenth and early nineteenth centuries. The northern US, Canada and Mexico all formally abolished slavery during this period. And even within the slaveholding South, a wave of individual manumissions in the revolutionary era greatly bolstered the existence of free black communities, especially in urban areas. These developments gave rise to waves of freedom-based migration, as droves of runaway slaves crossed into geographic spaces and places that for them constituted sites of legal freedom (where slavery was abolished according to "free soil" principles) or illegal freedom (urban areas within slaveholding territories, where runaways illegally attempted to blend in with free black populations). This talk will discuss how the changing geography of slavery and freedom was used by enslaved people to escape bondage.

The geography of slavery and freedom in North America was completely transformed in the late 18th and early 19th centuries

Nederlandse wetenschap

studiumgeneralestudiumgeneralestudiumgenerale

Naar aanleiding van het Leiden Asia Year 2017 hebben Museum Boerhaave en Studium Generale de handen ineengeslagen.

in Azië

Het doel van het Leiden Asia Year 2017 is om Leiden – de stad, zijn musea en de universiteit – nog duidelijker op de internationale kaart te zetten als één van 's werelds kenniscentra wat betreft Azië.

Lezingen op dinsdagavonden
4, 11 en 18 april
2 en 9 mei
19.30 tot 21.00 uur
Zaal 011
Lipsiusgebouw
Cleveringaplaats 1
Leiden

Meer informatie:
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl
www.leidenasiayear.nl

Deze serie kwam tot stand in samenwerking met Museum Boerhaave.

DI | 04 | 04

De blinde ziener van Ambon

Georg Everard Rumphius

Dr. Tim Huisman, conservator Museum Boerhaave, gespecialiseerd in medische geschiedenis van de vroegmoderne tijd

In zijn lezing vertelt Tim Huisman het verhaal van Georg Everard Rumphius, oftewel de blinde ziener van Ambon. Rumphius vertrok als jongeman met de VOC richting Ambon (Molukken) om daar de flora en fauna van het eiland te bestuderen. Daar aangekomen trof de rampspoed hem spoedig en raakte hij blind. Toch was hij vastberaden zijn magnum opus, de zesdelige *Herbarium Amboinese* (1741) te voltooien.

DI | 11 | 04

Venus in Batavia en Réunion

Prof.dr. Dirk van Delft, directeur Museum Boerhaave; bijzonder hoogleraar Materieel erfgoed van de natuurwetenschappen, Universiteit Leiden

In 1761 schoof Venus voor de zon langs. Deze Venuspassage trok internationaal enorme belangstelling. Met inzet van populariserende teksten, vlugschriften en fraaie gravures wist men ook buiten de eigen kring enorm enthousiasme te wekken. Er stond wetenschappelijk veel op het spel: meting van de Venusovergang moest de afstanden binnen ons zonnestelsel opleveren, en de massa's van zon en planeten. In Batavia, waar de passage volledig zichtbaar was, werd het verschijnsel met succes waargenomen door de predikant Johannes Mohr.
In 1874 ging bij een volgende Venusovergang een expeditie naar Réunion. Alles stond klaar, maar op het moment suprême was de hemel bewolkt.

DI | 18 | 04

Stringgalvanometer van W.F. Einthoven

De elektrocardiogrammachine als radiotelegraaf

Bart Grob, conservator Museum Boerhaave, gespecialiseerd in (bio) medische wetenschappen vanaf 1850

Nobelprijswinnaar Willem Einthoven kon bij de uitvinding van zijn string-galvanometer niet bevroeden dat een aangepaste versie van zijn uitvinding gebruikt zou worden als eerste Nederlandse radiotelegraaf. Einthovens zoon, Willem Frederik Einthoven, hielp zijn vader de stringgalvanometer te optimaliseren door een vacuüm versie

Einthoven kon niet bevroeden dat een aangepaste versie van zijn uitvinding gebruikt zou worden als eerste Nederlandse radiotelegraaf

te ontwerpen. Einthoven junior was ingenieur en experimenteerde zodoende met deze vacuüm galvanometer als zender en ontvanger voor Morse signalen.

De communicatie tussen Nederlands-Indië en Nederland verliep niet altijd even soepel. Zeker tijdens de Eerste Wereldoorlog was het niet eenvoudig om vanuit neutraal Nederland, via Engels grondgebied, contact te houden met Nederlands-Indië. Een telegraaf die in staat zou zijn snel 12.000 km te overbruggen zou dit probleem kunnen oplossen. Het was in 1924 dat Willem Frederik Einthoven naar Indië vertrok om in Bandung (West Java) met deze snelle zender / ontvanger te experimenteren. Als gevolg van de weersomstandigheden ter plaatse heeft dit systeem helaas nooit echt gewerkt. Toch ging W.F Einthoven de boeken in als een van de grondleggers van de Nederlandse radiotelegrafie.

DI | 02 | 05

De Bosscha sterrenwacht

Astronomie in Nederlands-Indië

Johan van Kuilenburg, astronoom; na een loopbaan in de industrie weer betrokken bij de oude Leidse universiteitssterrenwacht en Museum Boerhaave

Het oudste observatorium van Indonesië staat in Lembang (West Java), op de flanken van de vulkaan Tangkuban Perahu. Tijdens de eerste bijeenkomst van de Nederlandsch-Indische Sterrekundige Vereeniging in de jaren '20 van de vorige eeuw werd besloten dat er een observatorium moest komen in Nederlands-Indië. Tot op de dag van vandaag is het nog steeds een centrum voor sterrenkundig onderzoek. In deze lezing vertelt Johan van Kuilenburg, gastmedewerker bij Museum Boerhaave, over de bijzondere geschiedenis van de totstandkoming van dit observatorium.

Het oudste observatorium van Indonesië staat in Lembang

DI | 09 | 05

De elektrometer van Jacob Clay

Een verhaal over een onvolmaakte ontdekking

Dr. Ad Maas, conservator Museum Boerhaave, gespecialiseerd in Nederlandse natuurkunde, Nederlandse wetenschapsgeschiedenis vanaf 1750, Albert Einstein en Nederlands Newtonianisme; boekenredacteur van wetenschapshistorisch journal *Isis*

In mei 1972 schreef wiskundige E.M. Bruins een brief aan de directie van Museum Boerhaave. In de brief refereerde Bruins aan de verbijsterende metingen die fysicus Jacob Clay had uitgevoerd tijdens bootreizen van Java naar Nederland in de periode van 1927 tot 1932. Volgens de metingen van Clay verminderde de intensiteit van kosmische straling in de richting van de evenaar. Hetgeen het idee over kosmische straling en de kosmos op zijn grondvesten deed schudden!

De elektrometer waarmee Clay de kosmische stralingsintensiteit had geregistreerd had voorheen een prominente plaats in het museum. Bruins meende echter dat Clay de boel had bedrogen. Volgens Bruins was Clays instrumentarium niet in orde en had Clay zijn data opzettelijk gemanipuleerd. Had professor Bruins inderdaad gelijk? Had de gerenommeerde professor Clay gefraudeerd? In deze presentatie onthult Ad Maas het verrassende verhaal achter een onvolmaakte ontdekking. Wat maakt een ontdekking tot een ware ontdekking?

100 jaar De Stijl

estudiumdeneralestudiumdeneralestudiumdeneral

In 1917 richtte kunstenaar Theo van Doesburg in Leiden het tijdschrift De Stijl op. Inmiddels is dit honderd jaar geleden en weten we dat het tijdschrift uitgroeide tot een internationale beweging die streefde naar een radicale hervorming van de kunst, vormgeving en architectuur – en zelfs van de samenleving. Naast Van Doesburg

Activiteiten op woensdagen
5, 12 en 19 april
10 en 17 mei
Wisselende locaties en tijden.
Zie nadere informatie bij iedere activiteit!

een eeuw vol invloed op kunst, vormgeving en architectuur (vervolg)

waren onder andere ook Piet Mondriaan, Gerrit Rietveld, J.J.P. Oud en Bart van der Leck verbonden aan De Stijl. Primaire kleuren, minimalisme en loodrechte lijnen zijn kenmerkend voor hun werk en maakten de beweging wereldberoemd.

De honderdste verjaardag van De Stijl wordt in heel Nederland gevierd. Ook Studium Generale staat hier graag bij stil. Met een serie lezingen belichten we het ontstaan van De Stijl, de invloed op verschillende disciplines en de hedendaagse betekenis van De Stijl in verschillende vakgebieden.

Let op: wegens grote belangstelling is reservering verplicht!

Meer informatie en aanmelding:
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

Deze serie komt tot stand in samenwerking met Museum De Lakenhal en het Gemeentemuseum Den Haag.

WO | 05 | 04

Theo van Doesburg in Straatsburg

Of: hoe het avant-gardisme in de 'Sauerkrautkultur' terechtkwam

Dr. Anke Vrijs, universitair hoofddocent, Institut National des Sciences Appliquées, Departement architectuur, Straatsburg; voorzitter Vereniging Theo van Doesburg, Straatsburg; kunstenares

In de jaren 1920 ontwikkelt zich in de Elzas een modernistische stroming op het gebied van architectuur en schilderkunst. De gebroeders Horn, architect en kunstverzamelaar, die zeer open stonden voor avantgardistische ideeën, krijgen in 1926 de opdracht van de stad om aan het hele interieur van de Aubette, een imposant 18de-eeuws gebouw, een nieuwe vorm en functie te geven. Hiervoor denken zij in de eerste plaats aan het kunstenaarsechtpaar Hans Arp en Sophie Taeuber. Gezien de omvang en complexiteit van de opdracht doen deze een beroep op hun vriend Theo van Doesburg, die al meer ervaring had met het concept Gesamtkunstwerk. Hoe gingen de Straatsburgers met dit kunstwerk om en welke uitstraling gaat er tegenwoordig uit van de Aubette?

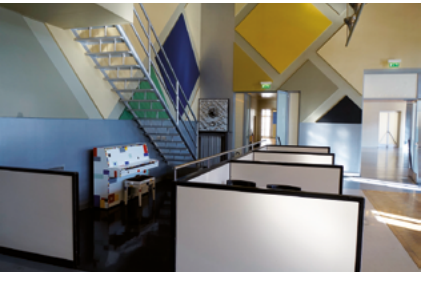

19.30 – 21.00 uur
Zaal 28
Lipsiusgebouw
Cleveringaplaats 1
Leiden

Agenda

april	MON 03	19.30	Dr Karwan Fatah-Black
	DI 04	19.30	Dr. Tim Huisman
	WO 05	19.30	Dr. Anke Vrijs
	WED 05	19.00	Dr Roderik van de Wal
	MON 10	19.30	Prof. Glen Newey
	DI 11	19.30	Prof.dr. Dirk van Delft
	WO 12	19.30	Dr. Dolf Broekhuizen Fons Verheijen
	DI 18	19.30	Bart Grob
	WO 19	15.30	Dr. Hetty Berens
	WO 19	19.30	Prof.mr. Carel Stolker en Pieter Duisenberg
	WO 19	19.30	Silvester Zwaneveld
	MON 24	19.30	Dr Jessica Vance Roitman

mei	MON 01	19.30	Dr Felicia Roşu
	DI 02	19.30	Johan van Kuilenburg
	WED 03	19.00	to be announced
	MON 08	19.30	Dr Ellen Neslo LLM Dr Alicia Schrikker
	DI 09	19.30	Dr. Ad Maas
	DI 09	19.30	n.t.b.
	WO 10	19.30	Doris Wintgens Hötte Hank Onrust (regie)
	MON 15	19.30	Dr Damian Pargas
	WO 17	19.30	Louis van Gasteren en Joke Meerman (regie)

The Netherlands and Its Slavery Past	8
De blinde ziener van Ambon *Georg Everard Rumphius*	14
Theo van Doesburg in Straatsburg	19
The Paris Agreement's Two-Degree Limit on Global Warming	28
Liberalism's Dirty Secret *Property, Slavery and Freedom*	8
Venus in Batavia en Réunion	14
De architectuur van De Stijl en de Moderne Beweging NA DE PAUZE:	22
Fladderende vlinders *De Stijl architectuur door de ogen van een praktiserend architect*	22
Stringgalvanometer van W.F. Einthoven *De electrocardiogrammachine als radiotelegraaf*	14
De architectuur en interieurs van De Stijl	23
Zelfcensuur in de wetenschap? (gesprek)	31
Een kleine geschiedenis van bijna alles (cabaret)	34
'The spirit of insubordination rules' *Slavery, Abolition and Free People of Colour in the Dutch Bovenwindse Islands*	8

The Others *Gypsy and Muslim Slaves in Early Modern Europe*	9
De Bosscha sterrenwacht *Astronomie in Nederlands-Indië*	15
Water resources/environmental change (details to be announced)	28
The Characteristic Story of the Free Non-White Family Vlier NA DE PAUZE:	9
Indian Ocean Slavery, 1700 – 1850	10
De elektrometer van Jacob Clay *Een verhaal over een onvolmaakte ontdekking*	16
Academische vrijheid (gesprek)	31
Peggy Guggenheim en Nelly van Doesburg *Voorvechters van De Stijl* NA DE PAUZE:	23
Sta op en verander de hele rotzooi – Nelly van Doesburg (documentaire)	24
Beacons of Freedom *Runaway Slaves in North America, 1775 - 1860*	11
Terug naar Nagele (documentaire), met inleiding door Bas Horsting	24

WO | 12 | 04

Nieuwe architectuur in nieuwe tijden

(twee lezingen)

De architectuur van De Stijl en de Moderne Beweging

Dr. Dolf Broekhuizen, architectuurhistoricus, zelfstandig onderzoeksbureau Dolf Broekhuizen, redacteur van *Maison d'Artiste. Onvoltooid icoon van De Stijl* (2016)

Architectuur van de historische avant-garde oogt geregeld nog vernieuwend

Architectuur van de historische avant-garde oogt geregeld nog vernieuwend. Villa Henny (1919) in Huis ter Heide en het onuitgevoerde *Maison d'Artiste* (1923) zijn iconen van het modernisme. Meerdere architecten en kunstenaars leverden destijds een bijdrage aan de ideeënontwikkeling, zoals J.J.P. Oud, Gerrit Rietveld, Robert van 't Hoff en Cornelis van Eesteren. Met hun individuele ontwerpen of in samenwerking met bijvoorbeeld schilders of meubelmakers, zochten ze naar de vernieuwing van de vormgeving van de leefomgeving. In deze lezing bespreekt architectuurhistoricus Dolf Broekhuizen een kenmerkend De Stijl project van Theo van Doesburg en Cornelis van Eesteren, *Maison d'Artiste*, in de context van de Moderne Beweging in de Nederlandse architectuur in die jaren. Aanleiding is het verschijnen van de publicatie waar hij aan meewerkte, *Maison d'Artiste. Onvoltooid icoon van De Stijl.*

NA DE PAUZE:

Fladderende vlinders

De Stijl architectuur door de ogen van een praktiserend architect

Fons Verheijen, architect te Leiden, oud-hoogleraar Architectural Engineering te Delft

Was De Stijl en de moderne architectuur er opeens en ontwikkelde deze architectuur zich in een rechte lijn? De invloeden van en wisselende strijd met de traditionalisten, de politieke componenten, de rol van het architectuuronderwijs, het verval en de opleving, wat maakt de moderne architectuur allemaal mee, van toen tot de dag van vandaag?

19.30 – ca. 22.00 uur
Zaal Sequoia
Achmea-gebouw
Dellaertweg 1
Leiden

WO | 19 | 04

De architectuur en interieurs van De Stijl

Dr. Hetty Berens, conservator, afdeling Erfgoed, Het Nieuwe Instituut, Rijksarchief voor architectuur en stedenbouw, Rotterdam

Hetty Berens plaatst de architectuur en interieurs van De Stijl in de context van de tijd; de late negentiende eeuw en de vroege twintigste eeuw. Zij put hiervoor uit de rijke collectie van Het Nieuwe Instituut, met werk van Theo van Doesburg, JJP Oud, Cornelis van Eesteren en Jan Wils. Ontwikkelingen op het gebied van hygiëne, techniek, innovatie leiden tot een nieuwe visuele cultuur waar De Stijl uit voortkomt. Ze illustreert dit met schitterende voorbeelden uit het oeuvre van Van Nieukerken, Lauweriks en Berlage. Operatiekamers en graansilo's vormen de opmars voor een nieuwe Stijl!

15.30 – 16.35 uur
Auditorium
Gemeentemuseum Den Haag
Stadhouderslaan 41
Den Haag

WO | 10 | 05

Peggy & Nelly

(lezing en filmvertoning)

Peggy Guggenheim en Nelly van Doesburg

Voorvechters van De Stijl

Doris Wintgens Hötte, Conservator moderne kunst, Museum De Lakenhal

Peggy Guggenheim en Nelly van Doesburg hebben een forse bijdrage geleverd aan de erkenning van De Stijl

Peggy Guggenheim en Nelly van Doesburg hebben – rondom de tweede wereldoorlog – een forse bijdrage geleverd aan de erkenning van De Stijl als belangrijke kunstbeweging.

Peggy verwierf voor haar kunstcollectie – op aanraden van Nelly – een aantal werken van De Stijl. Peggy en Nelly maakten een solo-expositie van Theo van Doesburg, die langs belangrijke Amerikaanse musea reisde. Hier werd veel uit verkocht aan belangrijke verzamelaars. Nelly speelde een belangrijke rol bij de Stijl tentoonstelling in het MoMA, New York. De Stijl begon haar victorie – dankzij Peggy en Nelly – in Amerika.

NA DE PAUZE:

Sta op en verander de hele rotzooi

Nelly van Doesburg (1899 - 1975)

Documentaire van Hank Onrust, 2000, 55 minuten

Een door een rijkdom aan foto's gedragen levensverhaal van Nelly van Doesburg-van Moorsel. Haar leven wordt in deze film verteld door haar nicht en biografe, de kunsthistorica Wies van Moorsel, en door de dichter K. Schippers.

19.30 – 21.40 uur
Zaal 011
Lipsiusgebouw
Cleveringaplaats 1
Leiden

WO | 17 | 05

Terug naar Nagele

Een film van Louis van Gasteren en Joke Meerman, 2011, 75 minuten
Ingeleid door Bas Horsting

Bas Horsting, architect/urbanist bij BASTA urbanism en supervisor Nagele

Nagele is een unicum in de geschiedenis van de modernistische Nederlandse stedenbouw en architectuur. Een collectief ontwerp door de avant-garde architecten van de 8 en Opbouw, waaronder Gerrit Rietveld, Aldo van Eyck en Mien Ruys. Eind jaren '40 kregen ze de kans in de pas drooggelegde Noordoostpolder de ideale leefgemeenschap vorm te geven, een dorp voor een paar honderd landarbeiders en hun gezinnen, die de nieuw ontgonnen grond zouden gaan bewerken. Het werd een bijzonder ontwerp dat internationaal bekendheid verwierf met zijn platte daken en strakke lijnen. Welke belangrijke invloeden van De Stijl hebben meegespeeld in de totstandkoming van het ontwerp, en vooral: wat is er nu nog over van die idealen?

Nagele is een unicum in de geschiedenis van de modernistische Nederlandse stedenbouw en architectuur

19.30 – ca. 21.15 uur
Zaal 3.01
Wijnhavengebouw
Turfmarkt 99
Den Haag

Piet Mondriaan, Oostzijde Molen in Maanlicht (ca. 1907) olieverf op doek, Gemeentemuseum Den Haag

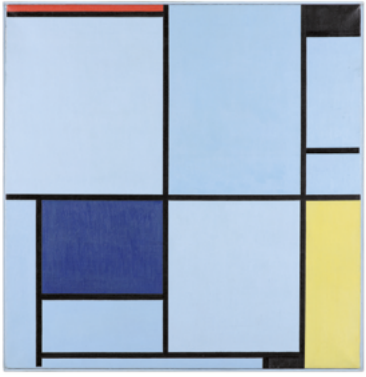

Piet Mondriaan, Tableau I (1921) olieverf op doek, Gemeentemuseum Den Haag

Deze serie sluit inhoudelijk aan bij exposities in Museum De Lakenhal en Gemeentemuseum Den Haag

Museum De Lakenhal

- Openlucht Museum De Lakenhal: 100 jaar na De Stijl
  Dé unieke zomertentoonstelling van 2017 in Leiden.
  2 juni-27 augustus 2017

Meer informatie: lakenhal.nl/destijl

Gemeentemuseum Den Haag

- Piet Mondriaan en Bart van der Leck - De uitvinding van een nieuwe kunst
  11 februari 2017 t/m 21 mei 2017
- De ontdekking van Mondriaan
  03 juni 2017 t/m 24 september 2017
- De architectuur en interieurs van De Stijl
  10 juni 2017 t/m 17 september 2017
- Mondriaan & De Stijl
  doorlopende expositie

Meer informatie: www.gemeentemuseum.nl/gemeentemuseum-den-haag-viert-100-jaar-mondriaan-en-de-stijl

Bekijk hier alle activiteiten die in 2017 in het kader van 100 jaar De Stijl worden georganiseerd:
Overzicht Nederland: nbtc.nl/mtdd
Overzicht Leiden: leiden.nl/destijl

Global Challenges

A SERIES OF LECTURES ON CURRENT ISSUES IN WORLD POLITICS – EVERY FIRST WEDNESDAY OF THE MONTH

studiumgeneralestudiumgeneralestudiumgenerale

In this series of lectures experts will provide a broad perspective and background information on global challenges. Each first Wednesday of the month a new present-day issue takes centre stage.

Every first Wednesday of the month
5 April and 3 May
7:00 pm – 8:30 pm
Auditorium
Leiden University College
Anna van Buerenplein 301
The Hague

Limited seats available – please register in advance through our website!

Further information and registration:
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

This series is a co-production of Studium Generale and the Research Centre of Leiden University College.

WED | 05 | 04

The Paris Agreement's Two-Degree Limit on Global Warming

Dr Roderik van de Wal, climatologist, Institute for Marine and Atmospheric Research, Utrecht University
Discussant: Dr Bríd Walsh, Assistant Professor, Leiden University College; worked in industry and academia and across several fields including law, climate science, and geography

In this presentation Roderik van de Wal will explain the scientific background of the two-degree limit on global warming that was agreed upon in Paris in 2015. He will discuss why it may be a good idea to embrace a more ambitious 1.5-degree goal as well as the possible consequences of a three-degree rise in global temperature. By doing so, he will show that these small differences matter. In particular he will address the melt of ice sheets and the associated sea-level rise in the past, present and future.

'It is a good idea to embrace a more ambitious 1.5-degree goal gree rise in global temperature'

WED | 03 | 05

Water resources/environmental change

Details to be announced on www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

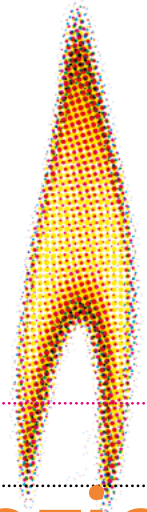

Wat bezielt de universiteit?

studiumgeneralestudiumgeneralestudiumgenerale

Er is een levendig debat gaande over de universiteit. De afgelopen jaren protesteerden hoogleraren op het Malieveld, presenteerde het Ministerie van Onderwijs de omstreden Wetenschapsvisie 2025 en werden er verstrekkende veranderingen in het studiefinancieringsstelsel ingevoerd. Deze serie wil een bijdrage leveren aan het debat over wat de universiteit is en zou moeten zijn.

Presentaties en gesprekken op
elke tweede dinsdag van de maand
Let op! Afwijkende datum in april!
19 april en
9 mei
19.30 tot 21.15 uur
Klein Auditorium
Academiegebouw
Rapenburg 73
Leiden

30

Over het hoe en waarom van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

Hoe verhoudt de universiteit zich tot de samenleving? Welke maatschappelijke krachten werken op haar in? Wat is goed onderwijs en onderzoek? Wat kan een universiteit – en wat niet? Wie en wat bepaalt de legitimiteit? Hoe verhoudt het ideaalbeeld zich tot de dagelijkse praktijk? Wat bezielt de mensen die er werken? En hoe ziet de toekomst van de universiteit er uit?

In deze reeks geven experts en 'ervaringsdeskundigen' hun visie op het onderwerp en gaan ze in gesprek met het publiek en elkaar.

Meer informatie:
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

WO | 19 | 04

Zelfcensuur in de wetenschap?

Een gesprek tussen rector magnificus professor mr. Carel Stolker en Pieter Duisenberg, lid van de Tweede Kamer voor de VVD

Sommige wetenschappers ervaren op de Nederlandse universiteiten een 'glazen plafond' vanwege hun politieke opvattingen, stelde Pieter Duisenberg onlangs in een debat met minister Jet Bussemaker. Samen met fractiegenoot Karin Straus diende hij een motie in, die steun kreeg van PVV, CDA, SGP en

> 'Sommige wetenschappers ervaren op de Nederlandse universiteiten een 'glazen plafond' vanwege hun politieke opvattingen'

een aantal kleine fracties. De regering moet de KNAW vragen om een 'nadere beschouwing en advies' over dit onderwerp.

In april komt Duisenberg naar het Leidse Academiegebouw en gaat hij in gesprek met rector Carel Stolker.

DI | 09 | 05

Academische vrijheid

Raadpleeg www.studiumgenerale.leidenuniv.nl voor sprekers en nadere invulling!

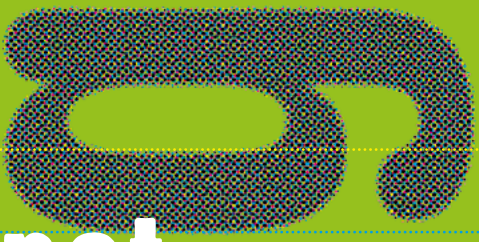

Hutspot

studiumgeneralestudiumgeneralestudiumgenerale

Hutspot SG is dit keer geen mix van het seizoen, maar een enkel theatraal evenement dat we u graag aanbevelen!

Silvester Zwaneveld speelt voor ons een Kleine geschiedenis van bijna alles. Met studentenkorting.

Wetenschapscabaret
Woensdagavond 19 april
20.30 uur
Theater Ins Blau
Haagweg 6
Leiden

(zie volgende pagina voor details)

WO | 19 | 04

Silvester Zwaneveld:

Een kleine geschiedenis van bijna alles

In de nieuwe cabaretvoorstelling van Silvester Zwaneveld word je lachend slimmer. Aan de hand van het populair wetenschappelijk boek *Een kleine geschiedenis van bijna alles*, van bestsellerauteur Bill Bryson, neemt Silvester je mee langs de wonderen van de wereld waarin we leven. En: het wonder dat je zelf ook bent. Van sterrenstelsels tot atomen, van Kelvin tot Einstein, alles komt voorbij in deze bijna allesomvattende theatershow. Laat je betoveren door het alledaagse en voel hoe wonderlijk het gewone kan zijn. Een avond vol humoristische wetenschap. Geschikt van 8 tot 88 jaar.

20.30 uur
Theater Ins Blau
Haagweg 6
Leiden

Meer informatie en kaartverkoop:
www.theaterinsblau.nl

Entree:
Normaal 16,00 euro
CJP 13,50 euro
Studenten 10,00 euro
Studententickets alleen aan de theaterkassa te koop op vertoon van een studentenkaart.

Studiepunten verkrijgbaar

Studium Generale is een samenwerking aangegaan met het Honours College FSW en Honours College Campus Den Haag. Deze samenwerking biedt Honours-studenten de mogelijkheid om 3 ECTS aan studiepunten krijgen voor het bijwonen van de activiteiten van Studium Generale. Hiertoe dient de module Lectures and Journalism gevolgd te worden. Voor meer informatie: neem contact op met Marian Verhallen via verhallen@fsw.leidenuniv.nl

Colofon

Dit programmaboekje is een uitgave van Studium Generale van de Universiteit Leiden en verschijnt vier keer per jaar. Het boekje wordt gratis uitgegeven en ligt verspreid over een groot aantal adressen in Leiden.

Daarnaast kunnen geïnteresseerden zich aanmelden voor de digitale weekagenda – via studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl. Deze agenda wordt tweewekelijks verstuurd en geeft een overzicht van de activiteiten die Studium Generale Leiden organiseert.

Oplage: 3250 stuks
Ontwerp: Frits Deys
Drukwerk: Drukkerij Nautilus, Leiden

Partners

Universiteit Leiden

Leiden University College

Research Centre Leiden University College

Leiden Slavery Studies Association

Podium 071

Gemeente Museum Den Haag

Museum De Lakenhal

Museum Boerhaave

Leiden Asia Year

2017-02

Studium Generale Universiteit Leiden
Postbus 9500
2300 RA Leiden
071 527 7295/7296/7283/1964
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl
studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl

studiumgeneralestudiumgeneralestudiumgenerale